

Bens Latkovskis

Aizvien skaidrāk un skaudrāk iezīmējas nosacījumi, kuri ļautu izvairīties no kara Eiropas austrumos

Умови уникнення війни у Східній Європі стають все чіткішими і гострішими

Автор статті робить прогноз щодо загрози військового конфлікту між Україною та Росією. На його думку, відповідь на питання – буде війна чи ні – значною мірою залежить від того, чого більше хоче президент В. Путін. На думку оглядача видання, наразі загроза військового конфлікту зменшилася, каже він, але рано чи пізно вирішення всіх цих довготривалих глобальних конфліктів, буде вирішено так само, як і в усій попередній історії людства, а саме за допомогою війни.

<https://neatkariga.nra.lv/komentari/bens-latkovskis/366048-aizvien-skaidrak-un-skaudrak-iezim-egas-nosacijumi-kuri-lautu-izvairities-no-kara-eiropas-austrumos>

Krieviski uz tās bija aplami uzrakstīts Pārslodze (Peregruzka), vārda Pārstartēšana (Perezagruzka) vietā. Kā liecina tālākie notikumi, šī pārrakstīšanās kļūda izrādījās zīmīga, un Krievijas attiecības ar ASV un citām Rietumu valstīm aizgāja pa pārslodzes - tas ir, pieaugošas spriedzes - ceļu.

Otrdienas videokonferences galvenā, lai neteiktu - vienīgā, tēma bija situācija ap Ukrainu. Galvenais jautājums, kura dēļ pirmo reizi tika izmantota šī no noklausīšanās drošā videosakaru sistēma, bija viens - būs vai nebūs karš Ukrainā? Vai Krievija uzsāks plaša mēroga iebrukumu Ukrainā vai nē?

Pirms izvērtēt notikušo sarunu rezultātus, jānorāda, ka šī bija pirmā reize, kad runām par Krievijas iespējamo agresiju Ukrainā “kājas auga” tieši no Rietumu puses, jo agrāk par draudīgiem manevriem Ukrainas pierobežā brīdināja pārsvarā Ukrainas un Krievijas novērotāji. Līdz šim Rietumu sabiedriskā doma tika radināta pie domas, ka Krievija tikai žvadzina ieročus, bet nekāda kara nebūs, jo visa Krievijas elite ir finansiāli un pat tīri sadzīviski cieši saistīti ar Rietumiem, tāpēc neies jau no tā visa atteikties kaut kādu fantasmagorisku plānu dēļ. Šoreiz tieši no ASV izlūkdienestiem nopietnajos medijos (“Bloomberg”, “New York Times” un citos) “noplūda” informācija par to, ka Krievija nopietni gatavojas uzbrukumam Ukrainai, un dažādi eksperti apliecināja, ka draudi jāuztver kā reāli.

Līdzīga militārā situācija veidojās jau pavasarī, un toreiz Baidena zvans un vienošanās par tikšanos Ženēvā eskalāciju apturēja. Taču acīmredzot no Ženēvas tikšanās Putins nav ieguvis to, ko gribēja, un situācija atkārtojas. Krievijas karaspēka koncentrācija Ukrainas pierobežā pieaug, un militārā iebrukuma draudi kļūst arvien reālāki.

Turklāt, kā norāda gandrīz visi eksperti, kopējā situācija ir Putinam īpaši labvēlīga - Rietumus pašus plosa dažādas pretrunas, kuras saasina nogurdinošā pandēmija un nerimstoša migrantu krīze; enerģijas cenas ir sasniegušas nebijušus līmeņus, un konflikts ziemas periodā ar galveno gāzes piegādātāju Eiropai draud ar neprognozējamām kataklizmām; ASV ir koncentrējušās uz Ķīnas iegrožošanu, kura neslēpj savu vēlmi būt noteicošā Dienvidaustrumāzijā un militārā ceļā atrisināt Taivānas jautājumu.

Konflikts ar Krieviju šajā situācijā Rietumiem ir pilnīgi nelaikā, tāpēc Rietumi būtu gatavi uz daudz ko, lai no tā izvairītos. Tāpēc atbilde uz sākumā uzdoto jautājumu - būs karš vai nebūs - lielā mērā ir atkarīga no atbildes uz kādu citu jautājumu. Ko Putins grib vairāk - Ukrainas “nolikšanu pie vietas” (ar aneksiju, daļēju aneksiju, pārvēršanu par absolūtu vasaļvalsti vai kā citādi) vai arī viņa atzīšanu Rietumu līderu acīs par līdzvērtīgu, ļoti cienījamu politiķi, par vienu vai pat pašu ietekmīgāko pasaules līderi, bez kura ziņas netiek pieņemts neviens kaut cik nozīmīgs globāla rakstura lēmums?

Ja Putins īstenībā vēlas otru (atzīšanas) variantu, tad pastāv cerības no kara izvairīties. Taču te ir cita problēma. Rietumi var viegli pieņemt domu, ka mīlā miera labā jāsēžas ar autoritāru tirānu pie viena galda, taču daudz grūtāk tiem būs atzīt, ka tieši Putins diktēs noteikumus. Bet tikai ar tādiem noteikumiem Putins ir gatavs "mieram". Proti, jāpieņem vecā Putina formula - piecas (pa īstam tikai trīs) pastāvīgās ANO Drošības padomes dalībvalstis sadala pasauli ietekmes sfērās, kur katra no šīm valstīm atbild par "kārtību savā zonā". Francijai un Lielbritānijai var tehniski uzticēt vienīgi Āfriku. Citiem vārdiem, jāatgriežas pie tās kārtības, pēc kuras vispirms 1939. gadā Maskavā un Berlīnē, bet pēc tam 1945. gadā Krimā un Potsdamā tika dalīta pasaule.

Taču šāds modelis ir absolūtā pretrunā tiem priekšrakstiem/ideāliem, pēc kuriem dzīvo šodienas Rietumu sabiedrība. Savukārt Putins šīm tā dēvētajām vērtībām netic. Viņš uzskata, ka visas runas par vērtībām ir tikai sadūmojums, kura aizsegā Rietumiem vieglāk "kārtot lietas" un muļķot "lohus". Putins atzīst veco maksimu - ja neesi gatavs mirt par ideju, tad tādai idejai ir nulles vērtība. Viņš ir pārliecināts (ļoti iespējams, maldīgi), ka Rietumi nav gatavi mirt ne par ko. Respektīvi, kamēr bumbas viņiem pašiem uz galvas neviens nemetīs, viņi centīsies no kara izvairīties līdz pat pēdējam.

Savukārt ekonomisko sankciju draudi uz Putinu iedarbojas apmēram tikpat efektīvi kā alkoholiķa sievas draudi šķirties, ja vīrs nepārstās dzert. Īpaši, ja šie draudi tiek izteikti gadiem un vienīgais to rezultāts ir simboliskas sankcijas ķeksītim un "dziļu bažu" paušana.

Tāpēc daudz efektīvāks miera panākšanas veids varētu būt pretimnākšanas piedāvājums, kuru cik var spriest pēc skopās informācijas, kas pieejama par šīm sarunām, Baidens Putinam izteicis kā pozitīvo alternatīvu "dārgajai cenai, kādu Krievijai nāksies maksāt, ja tā izvēlēsies agresijas ceļu". Arī Kremļa paziņojumā, kas tika publicēts krietni vēlāk nekā Baltā nama īsais rezumē, teikts, ka attiecīgajiem dienestiem uzdots izstrādāt priekšnoteikumus tālākām konsultācijām.

Līdz ar to varētu teikt, ka kara draudi īstermiņā ir novērsti, taču diemžēl nekas ar to nebeidzas. Nav gaidāms, ka vienā brīdī Putins pateiks (kaut vai netieši): "Ok, esmu dabūjis, ko gribēju, un tālāk varam dzīvot mierīgi kā agrāk, tas ir, kā 2000. gadu sākumā." Agri vai vēl Rietumiem būs jāatbild uz pamatjautājumu attiecībā ne tikai ar Krieviju, bet arī ar Ķīnu - nu cik var piekāpties nekaunīga šantāžista priekšā?

Postpadomju telpā vēl no deviņdesmitajiem gadiem zināms (īpaši Putinam, kurš tā laika "lietu kārtošana" sistēmā bija dziļi iekšā), ka bandītam attiecībā ar "lohu/komersu" nav nekādu robežu vai sarkano līniju. "Loham" ir jāpiekāpjas tik, cik bandīts attiecīgajā brīdī uzskata par vajadzīgu (ekonomiski lietderīgu). No Kremļa skatu punkta Krievijas un Rietumu attiecības jau sen kā kļuvušas par šādām attiecībām, kur "lohi" krata savus biezus makus un stāsta par ieroču arsenāliem, kādi esot viņu noliktavās, bet bandīts ar plikām rokām un nekaunīgu skatienu paņem no maka tik, cik viņam vajag, un uz noliktavā sakrautajiem ieročiem demonstratīvi uzčurā.

Uzsveru, ka tas ir no Kremļa skatupunkta, nevis objektīvā realitātē. Taču, lai izprastu otras puses darbības motivāciju un iespējamo tālāko rīcību, šis subjektīvais redzējums ir jāņem vērā. Taču šajā redzējumā ir viena būtiska nianse, kura tomēr var glābt mieru Ukrainā un pasaulē. Šī nianse ir tāda, ka par "lohu/komersu" Putins neuzskata visus Rietumus, bet tikai tās Rietumeiropas daļu. ASV un to "zapravilu" (noteicēju, krievu bandītu slengā) Baidenu Putina komanda uzskata ne tikai par līdzvērtīgu, bet ir pat gatava atzīt par galveno, ja vien viņam pie pirmā galda vienā pusē sēž Ķīnas "lielās ģimenes" boss, bet otrā - Putins. Pārējie pie vārda tiek tikai ar šīs trijotnes žēlīgu atļauju.

Vai Rietumi uz šādiem noteikumiem būs gatavi iet? Mans personiskais, ne uz kādiem dziļākiem pētījumiem nebalstīts viedoklis ir, ka Eiropa droši vien jā, bet ASV politiskajai šķirai var būt ļoti grūti pieņemt, ka viņiem kā līdzvērtīgs partneris jāuztver kaut kāds Krievijas līderis ar mazāk nekā 2% pasaules GDP (iekšzemes kopprodukts angļiskajā abreviatūrā). Turklāt kā līdzvērtīgs nevis formāli, nevis it kā, bet pa īstam, visos sīkumos un detaļās, jo, tiklīdz Putins sajūtīs, ka pret viņu neizturas ar pietiekamu bijību un cieņu, tā "šantāža" atsāksies no jauna.

Līdz ar to mana personiskā prognoze ir tāda, ka šobrīd militārā konflikta draudi ir samazinājušies, bet tik un tā agrāk vai vēlāk visu šo jau ilgstoši briestošo globālo samezģojumu

atrisinājums tiks risināts ar tām pašām metodēm, ar kādām visā iepriekšējā cilvēces vēsturē. Proti, ar kara palīdzību, kad galīgā versijā izkristalizējas, kuras idejas uzvar un apliecina tiesības uz tālāku eksistenci, bet kurām vieta vēstures mēslainē. Jācer, ka tas notiks pēc iespējas vēlāk.